

Spontana möten

Gestaltningförslag till kvarteret Kadetten i Stockholm

Linda Grimheden

Titel: Spontana möten- Gestaltungsförslag till kvarteret Kadetten i Stockholm

Engelsk titel: Spontaneous meetings- A design proposal for a residential yard in Stockholm

© Linda Grimheden

Handledare: Malin Eriksson, SLU, institutionen för stad och land

Examinator: Kerstin Nordin, SLU, institutionen för stad och land

SLU, Sveriges lantbruksuniversitet, fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap

Institutionen för stad och land, avdelningen för landskapsarkitektur

Omfattning: 15 hp

Nivå: Grundnivå G2E

Kurs: EX0725, Projekt i landskapsarkitektur

Landskapsarkitekturprogrammet, Ultuna

Nyckelord: Bostadsgård, bostadsnära natur, gestaltning, grannskap, mänsklig aktivitet

Omslagsbild: Kollage av gestaltningen efter foto av författaren april 2015, Skalgubbar: Javanud Emdén, Teodor (2014)

Publiceringsår: 2016

Publiceringsort: Uppsala

Online publication of this work: <http://stud.epsilon.slu.se/>

Abstract

The densification occurring in the city reduces the green areas which make the residential yard to a significant green area close to people's home. This residential yard is mostly used by the residents to reach the entrances, parking their bikes and throw garbage. If a residential yard is appreciated and used it plays an important role in people's homes. Using the yard does not mean that one is physically located there. It may also be to sit on the balcony and enjoy the view.

The purpose of this bachelor thesis is to examine how to make a design proposal of a residential yard by using a theory. The theory used is the landscape architect Eva Kristensson's research on how a residential yard plays four different roles in people's everyday lives. These four roles are: *Nearby nature* , *play area*, *social arena* and *view*.

A program was based on an inventory and analysis with a focus on the four roles. The program formed the basis for the further design. The result is presented through a design proposal where the yard has a new design shape.

Using a theory as an inception when performing a study of a site can create good conditions for the following design work. It can be a great help in the designprocess but can also be limiting. Through this work, I felt that it was difficult to work with the roles during the design process but I argue that it helped me to get started with sketching in the beginning of the process.

Sammanfattning

Den förtätning som sker i staden medför att de gröna ytorna minskar och blir färre. Detta innebär att bostadsgårdens roll som bostadsnära grönyta blir viktigare. Den gemensamma bostadsgården för denna bostadsrättsförening används väldigt lite och därför har bostadsrättsföreningen planer på att göra om gården till en inbjudande plats som de boende vill vistas på. Gården används mest av de boende för att komma till gårdsentréerna, parkera sin cykel och slänga sopor. Om en bostadsgård är uppskattad och används spelar den en viktig roll i människors bostad. Att använda gården behöver inte betyda att man fysiskt befinner sig på gården. Det kan även vara att sitta på balkongen och njuta av utsikten.

Syftet med detta kandidatarbete är att undersöka hur man kan omgestalta en bostadsgård med hjälp av landskapsarkitekten Eva Kristenssons teori om att bostadsgården spelar fyra olika roller i människors vardag. Dessa fyra roller är: *bostadsnära natur*, *lekmiljö*, *social arena* och *utsikt*.

Ett program utarbetades utifrån inventering och analys med fokus på de fyra rollerna. Programmet låg till grund för arbetet med gestaltningen. Resultatet presenteras genom ett gestaltungsförslag där gården har fått ett nytt formspråk. Kristenssons teori är ett bra hjälpmedel vid gestaltning av bostadsgårdar.

Att använda en teori som utgångspunkt för att studera en plats kan skapa bra förutsättningar och ramar inför ett fortsatt gestaltungsarbete på platsen. Det kan vara en god hjälp under arbetet med gestaltningen men kan även bli begränsande. Genom detta arbete upplevde jag att det var svårt att arbeta med rollerna under gestaltungsarbetet men däremot hävdar jag att det hjälpte mig att komma igång bra med skissandet i början av processen.

Innehåll

Introduktion	5
Bakgrund.....	5
Syfte	7
Avgränsningar	7
Metod	7
Förstudie	7
Gestaltning	7
Resultat	8
Inventering.....	8
Analys	9
Program	10
Koncept	10
Gestaltning	11
Illustrationsplan	12
Sektion A-a.....	13
Diskussion	14
Resultatdiskussion	14
Metoddiskussion	14
Referenser	15

Introduktion

I staden sker en förtätning som medför att de gröna ytorna minskar och blir färre. Detta innebär att bostadsgårdens roll som bostadsnära grönyta blir viktigare. Det bostadsnära läget och den kollektiva karaktären skiljer bostadsgården från andra gröna stadsrum (Kristensson 2007, s.8). Det är ett gemensamt uterum för de boende och gårdens invånare är löst sammanfogade i ett kollektiv (Kristensson 2007, s.8). Att dela gården med andra innebär både möjligheter och begränsningar (Kristensson, 2007 s8). Den ger god möjlighet till en kravlös och lättsam gemenskap med sina grannar (Kristensson 2007, s.8).

Kristensson (2007) menar att det inte bara är den egna lägenheten som skapar hemkänsla utan även grannarna och de närmaste omgivningarna. Hon menar också att närheten till bostadsgården har en symbolisk betydelse i form av att utemiljön har en symbolisk betydelse för människans självbild. Att visa upp var man bor är att visa upp sig själv.

Med det här kandidatarbetet har jag för avsikt att göra en omgestaltning av en bostadsgård i Vasastaden som ligger i Stockholms innerstad. För arbetet med gestaltningen har jag valt att utgå ifrån landskapsarkitekten Eva Kristenssons teori om hur en fungerande bostadsgård spelar fyra olika roller i människors vardag (Kristensson, 2007). Dessa fyra roller är bostadsnära utemiljö, lekmiljö, social mötesplats och utsikt (Kristensson 2007, s.9).

Landskapsarkitekten Torbjörn Andersson och psykoanalytikern Enar Olsson (1993) skriver i sin rapport ”Mellan människor och rum” att det är av stor vikt att den fysiska miljön är praktiskt fungerande. Vidare menar de att det funktionella betyder ändamålsenlighet: bekvämlighet, smidighet, liten arbetsinsats m.m. De hävdar att en fungerande boendemiljö är grunden för all trivsel.

Den gemensamma bostadsgården för denna bostadsrättsförening används väldigt lite och därför har bostadsrättsföreningen planer på att göra om gården till en inbjudande plats som de boende vill vistas på. (Jamal 2015). Gården används mest av de boende för att komma till gårdsentréerna, parkera sin cykel och slänga sopor. Gården renoverades på åttiotalet och mitt intryck är att den är sliten och saknar en sammanhållande karaktär.

Bakgrund

Landskapsarkitekten Eva Kristensson (2007) har i sin forskning kring bostadsgårdar funnit att en fungerande bostadsgård spelar fyra olika roller i människors vardagsliv; bostadsnära natur, lekmiljö, social arena och utsikt. Vidare menar hon att ju fler av dessa roller som samverkar desto mer användbar är gården. Nedan följer en beskrivning av de fyra rollerna.

Bostadsnära natur

Gårdens roll som bostadsnära utemiljö handlar om de aktiviteter som gynnas av närheten till bostaden. Aktiviteter som man gör i en villa- eller radhusträdgård. Läs en bok, grilla, umgås med familj och vänner eller pyssla med odlingar. Ett uterum för vardagsaktiviteter och rekreation (Kristensson 2007,s.9).

Lekmiljö

Lekplatsen är en viktig mötesplats för föräldrar och barn. Forskning har visat att barnfamiljer utnyttjar bostadsgården mer än övriga grupper. Det gäller speciellt familjer med yngre barn. Barnens lekar utvecklas olika beroende av vilken miljö de befinner sig i (Kristensson 2007, s.9). I en rapport från Naturvårdsverket (2011) kan man läsa att utomhusleken bidrar till mentalt välbefinnande genom stressreducering och återhämtning samt att då utemiljön är tillräckligt stimulerade tenderar barnen att stanna ute längre .

Social arena

Bostadsgården är en viktig mötesplats för spontana möten och kontakten mellan grannar. Att ha en bra kontakt med sina grannar skapar trygghet, trivsel och identitet. En del vill ha mycket kontakt medan andra nöjer sig med att man hälsar på varandra. Majoriteten vill kunna reglera omfattningen av umgänge med sina grannar så att det känns ”lagom”. Det handlar om en balans mellan närhet och distans. Bostadsgården är en bra plats för detta då man själv kan bestämma om man vill möta sina grannar på gården (Kristensson 2007, s.9).

Utsikt

Gårdens roll som utsikt handlar om de visuella intrycken. Studier har visat att utsikten från bostaden spelar en viktig roll vid val av bostad (Kristensson 2007, s.9). Uppskattade kvalitéer är grönska, natur och fina vyer som ger lugn, rymd och distans (Kristensson 2007, s.9). Många använder bostadsgården som utsikt från sitt lägenhetsfönster eller balkong. Om gården är liten kan det vara svårt att få plats med olika funktioner och gårdens huvudroll kan bli att vara ett blickfång (Olsson Lieberg 2007, s.7).

Grannskapet

Om en bostadsgård är uppskattad och används spelar den en viktig roll i människors bostad (Olsson, Cruse Sondén, Ohlander 1997 ,s.106). Att använda gården behöver inte betyda att man fysiskt befinner sig på gården. Det kan även vara att sitta på balkongen och njuta av utsikten (Kristensson 2003, s.29).

Forskning visar att det finns en tydlig koppling mellan hur människor värderar sitt boende och hur man förhåller sig till den gemensamma utemiljön (Torseke Hulthén 2000, s.84). Man kan titta särskilt på två huvudelement. Där det första handlar om att upprätthålla en tydlig gräns mellan det privata hemmet och det gemensamma grannskapet (Torseke Hulthén 2000, s84). Det andra elementet handlar om vilken typ av sociala relationer man vill ha till sina grannar och hur man hanterar grannskapets gemensamma projekt (Torseke Hulthén,2000, s.84). Erfarenhet visar på att människor vill ha god relation till sina grannar men ytterst få vill umgås i det privata hemmet. Denna distansering beror dels på idén om privatlivets och familjens privata karaktär, dels på människans önskan om att vara oberoende och att själv kunna välja (Torseke Hulthén 2000, s.84).

Detta betyder inte att människor är ointresserade av sina grannar. Majoriteten tycker att grannkontakten är viktig. Man vill veta vilka som bor i lägenheterna och vilka som rör sig på gemensamma utrymmen samt på gården (Olsson, Cruse Sondén, Ohlander 1997, s.46). Man vill kunna röra sig i en trivsamt miljö där man bemöter varandra med en positiv inställning. Man vill kunna växla några ord eller bara hälsa (Olsson, Cruse Sondén, Ohlander 1997 s.46).

Opretensiösa och relativt ytliga kontakter utan förpliktelser brukar kallas weak ties eller svaga band (Torseke Hulthén 2000, s.86). Undersökningar har visat att det är just dessa band som har störst betydelse för grannrelationer(Torseke Hulthén 2000, s.86). Om det finns gott om svaga band runt en bostadsgård finns goda möjligheter till att organisera sig kring gemensamma intressen, att lösa problem tillsammans istället för att vänta på att någon annan skall göra det(Torseke Hulthén 2000, s.86).

Områdesbeskrivning

Vasastaden är en stadsdel i Stockholms innerstad. Kvarteret Kadetten ligger på Tomtebogatan i området som kallas Birkastan. Birkastan avgränsas av Rörstrandsgatan, Karlbergsvägen och St:Eriksgatan (Lundqvist 2014, s.65). Husen är byggda i början 1900-talet och är fem till sex våningar höga. Det är ett stort kvarter med gårdshus och gården är indelad i flera delar med staket eller stängsel. Den här stadsmiljön brukar kallas stenstaden eller kvarterstaden (Lundqvist 2014, s.60).

Husen i Birkastan har en mycket enhetlig karaktär. De har en vårdad jugendstil med buktande burspråk och ljusa, släta putsfasader med sparsam dekor (Andersson 1998, s.75). Många av bottenvåningarna är beklädda med sandsten och fönstren har tidstypiska smårutor upptill (Andersson 1998, s.75).

Från Kvarteret Kadetten är det cirka 500 meter till närmsta lekpark och mindre än en kilometer bort ligger Vasaparken. Vasaparken är en stadsdelspark som innehåller parklek, fotbollsplaner, fina promenadstigar och caféer.

Birkastil- Vy över Tomtebogatan. Foto: Linda Grimheden 26 augusti 2016.

Historik

Det här området har en stark historisk koppling till Rörstrands porslinsfabrik och det brukssamhälle som fanns här under 1800-talet och en bit in på 1900-talet. Porslinsfabriken lades ner 1926 (Lundqvist 2014, s.75). På Tomtebogatan låg främst arbetarbostäder där gårdarna var trånga och gårdshusen mörka (Lundqvist 2014, s.68).

Här bodde en blandad befolkning där många levde under mycket enkla förhållanden men de flesta hade dock arbete (Lundqvist 2014, s.66). De arbetade i olika industrier som Rörstrands porslinsfabrik, Atlas verkstäder, Separator och Bolinder som alla låg i närheten (Lundqvist 2014 s66). Under den här tiden var olika yrkesgrupper och samhällsklasser blandade i området och hade gemensamma bostadsgårdar. De mindre bemedlade bodde ofta i gårdshusen medan de mer välbeställda bodde i husen längs gatan (Lundqvist 2014 s66).

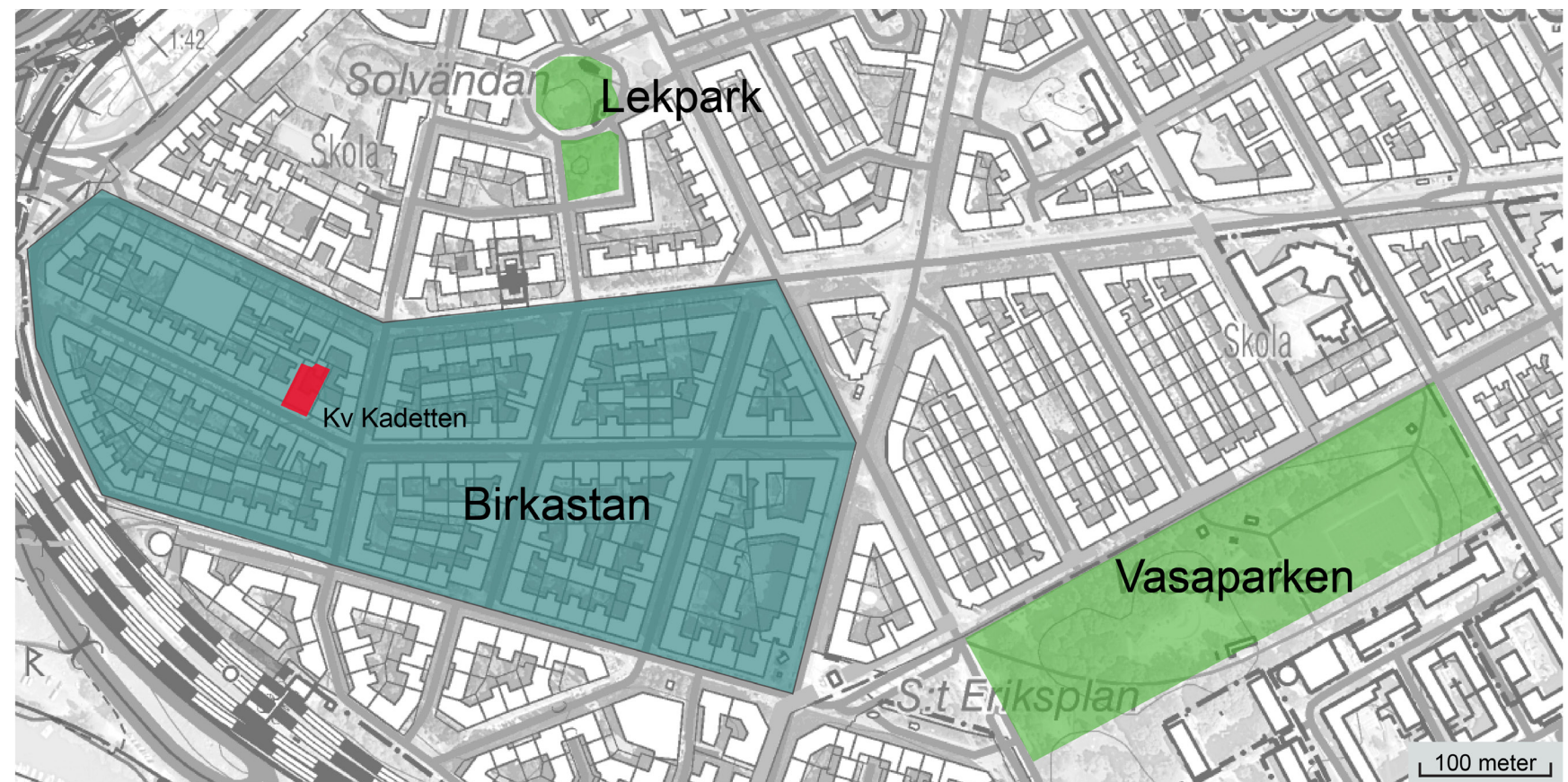
Vid slutet av 1800-talet var staden fattig och smutsig men industrialismen medförde att Stockholm gick mot bättre levnadsförhållanden (Lundqvist 2014 s49). Nu började en ny tidsperiod då människorna började arbeta i industrier (Lundqvist 2014 s49). En samhällsutveckling var på väg med nya tekniska lösningar och nya kommunikationssätt (Lundqvist 2014 s49).

Befolkningen i Stockholm hade tredubblats sedan mitten av 1800-talet (Lundqvist 2014 s49). Vid sekelskiftet hade Stockholm cirka

300 000 invånare varav ungefär 50 000 i Vasastaden. Bostadsbristen var stor (Lundqvist 2014, s.65).

Bostadshusen som byggdes i Birkastan blev kritiserade då de hade trånga och mörka gårdar med dåligt solljus i lägenheterna som ofta var små (Lundqvist 2014, s.68). Den här byggnadsstilen med trånga gårdar och stora gårdshus är hämtad från Berlin och kallades Berlinstil. I andra länder finns ännu mer extrema situationer med smala och djupa ljusschakt. I Berlin hade den här typen av gårdar ett minimimått på 5,3 meter, som var det nödvändiga måttet för att komma in och vända en brandspruta (Olsson, Cruse Sonden & Ohlander 1997, s.75). När den tillämpades i Birkastan blev den kallad Birkastil (Lundqvist 2014, s.68).

Fram till 1970-talet bodde många äldre och låginkomstagare i Birkastan. Då lägenheterna började renoveras och moderniseras höjdes hyrorna och många hade inte längre råd av bo kvar (Lundqvist 2014, s.94). Fastigheterna ombildades så småningom till bostadsrätter. En gentrifiering startade vilket innebär att området uppvärderades både socialt och ekonomiskt (Lundqvist 2014, s.94). Unga akademiker och höginkomstagare flyttade in i sekelskifteshusen allteftersom de renoverades (Lundqvist 2014, s.94). Idag är Birkastan en mycket attraktiv stadsdel med ett rikt café- och restaurangliv (Lundqvist 2014, s.94).

Modifierat från © Lantmäteriet, i2014/764
Översiktskarta över närområde

Syfte

Syftet med den här uppsatsen är att undersöka hur man kan omgestalta en bostadsgård genom att utgå ifrån en teori om att gården spelar olika roller i människors vardag. Gestaltungsförslaget ska ge gården en inbjudande känsla och ge förutsättningar till att öka trivseln på gården för de boende. Frågan som ställdes var : *Vilken utformning kan bostadsgården för kvarteret Kadetten få om den omgestaltas med fokus på Eva Kristenssons teori om att bostadsgården spelar fyra olika roller i människors vardag?*

Avgränsningar

Gestaltningssarbetet var främst inriktat på att utarbeta ett nytt formspråk. Gestaltningen utgick dels ifrån min studie av gården utifrån Kristenssons fyra aspekter och dels utifrån inventering och analys. Av de fyra aspekterna som undersöktes så valde jag att i första hand utveckla gårdens roll som social arena.

Jag hade initialt kontakt med en kvinna i bostadsrättsföreningens styrelse som informerade mig om att många i huset är positiva till att bygga om gården. Hon menade även att det finns en grupp som av ekonomiska skäl är emot en ombyggnad. Jag valde att inte ha någon vidare kontakt med de boende för att undvika konflikter i föreningen men även för att inte präglas av deras synpunkter då jag ville att gestaltningen främst skulle påverkas av min studie av Kristenssons roller.

En markundersökning skulle vara nödvändig om förslaget skall genomföras med det finns inte utrymme för detta i uppsatsen. Vidare kommer ekonomiska aspekter inte att beaktas i arbetet.

Förslaget omfattar bostadsgården inom kv Kadetten 15, Vasastaden, Stockholm.

Metod

Uppsatsen bygger på en förstudie där Eva Kristenssons teori om att bostadsgården spelar fyra olika roller i människors vardag undersöks. Ett antal programpunkter arbetades fram efter inventering och analys av bostadsgården och dessa programpunkter låg sedan till grund för gestaltungsförslaget.

Förstudie

Förstudiens syfte var att hitta relevanta fakta som gestaltningen av den här bostadsgården kunde utgå ifrån. Huvudlitteraturen som arbe-

tet grundar sig på är Eva Kristenssons rapport *Bostadsgården- vardagsrum, lekplats, mötesplats och utsikt*, där författaren presenterar en teori om att bostadsgården spelar fyra olika roller i människors vardag.

Annan litteratur som varit stöd för undersökningen hittades dels genom att titta på referenslistor från tidigare kandidatuppsatser och examensarbeten ,och dels genom bibliotekssökning med sökord som *bostadsgård* och *residential yard*. För att hitta bakgrundsinformation om Vasastaden gjordes en bibliotekssökning med sökorden *Vasastaden*, *Birkastan* och *Rörstrandsgatan*.

Inledande kontakt med bostadsrättsföreningen

För att få information om gården så hade jag i början av arbetet en mailkonversatuion med Åsa Jamal som är en av de boende i huset.

Inventering

Platsbesök gjordes mellan 12:30 -14:00 den 24 april 2015. Gården inventerades med avseende på aspekter som :dess läge i staden, topografi, siktlinjer, sol och skugga, vegetation, markmaterial, slitage med mera. Vid inventeringen iaktogs även hur personer rörde sig på gården.

Analys

En övergripande värdering gjordes utifrån resultaten av inventeringen. Vidare gjordes en analys av huruvida Kristenssons fyra roller uppfylldes på gården där varje roll studerades för sig. Analysen gjordes för att belysa gårdens svagheter samt möjligheter till förbättringar.

Program

Baserat på inventering och analys gjordes ett program som låg till grund för vidare arbete med gestaltningen.

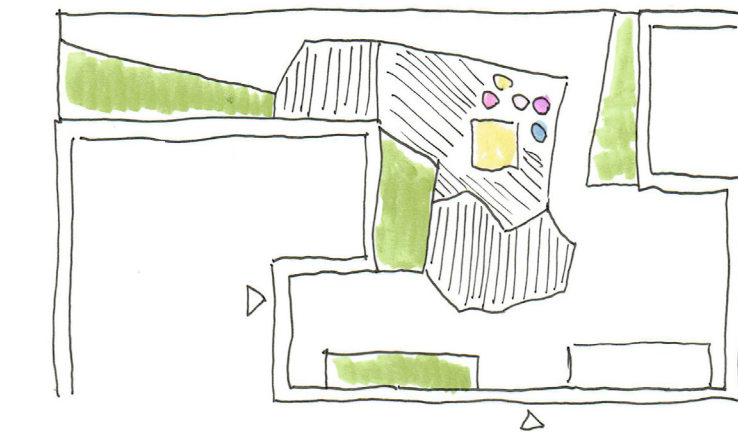
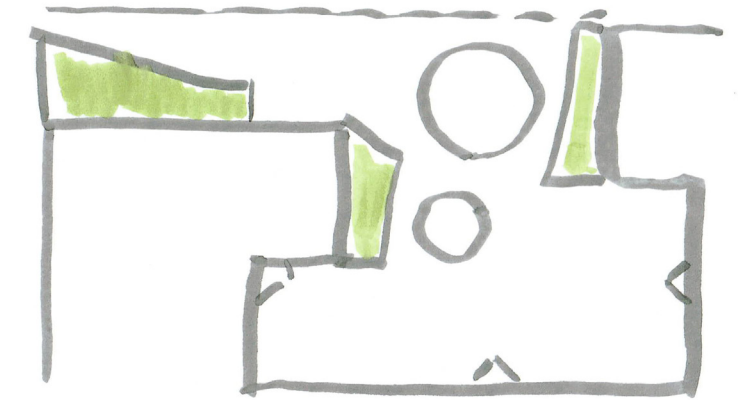
Gestaltning

Utifrån de programpunkter som utarbetats gjordes skisser för att komma fram till en gestaltungsidé. Inspiration hämtades från olika tidsskrifter och även genom att studera projekt från olika arkitektkontor. Därefter utarbetades en gestaltungsförslag med utgångspunkt i Kristenssons fyra gårdsroller.

Illustrationsplanen ritades i AutoCad och färglades sedan i Adobe Illustrator. Perspektivbilden ritades i Sketch Up och Adobe Photoshop.

Växtval

Val av nya växter gjordes genom att beakta årstidernas förändring samt att växtgestaltningen skulle förstärka och samspela med den nya

Skisserna ovan visar hur jag testat olika former på gården.

Resultat

Nedan presenteras resultatet av förstudien och gestaltningen.

Inventering

När man kommer in på gården genom entrén från Tomtebogatan möts man av en soptunna på vardera sida om ingången och därefter finns två stycken cykelparkeringar med tak. Markbeläggningen består till stor del av betongplattor. Fasaderna består av ljus puts och fönsterinfattningarna är mörkgröna. På gårdsplanet sitter fönstren cirka en meter från marken. Eftersom gården är liten ger detta en intim känsla men även del insyn till lägenheterna.

Det finns två gårdsentréer på gården som har kantiga vindfång i samma mörkgröna färg som fönstren. Det är relativt många som rör sig på gården på grund av gårdsentréerna. Man behöver även besöka gården för att slänga sopor och parkera sin cykel.

På den stora ytan centralt på gården finns en yta med smågatsten som skapar ett litet torg. Närmast huset finns en sittbänk i trä. På var sida om sittbänken har man placerat odlingslådor i spetsiga former. I dessa blomlådor finns forsythia blandat med vårlökar som skilla och snödroppar. Hörnen på torget har markerats med kullerstenar som ligger i en triangelform.

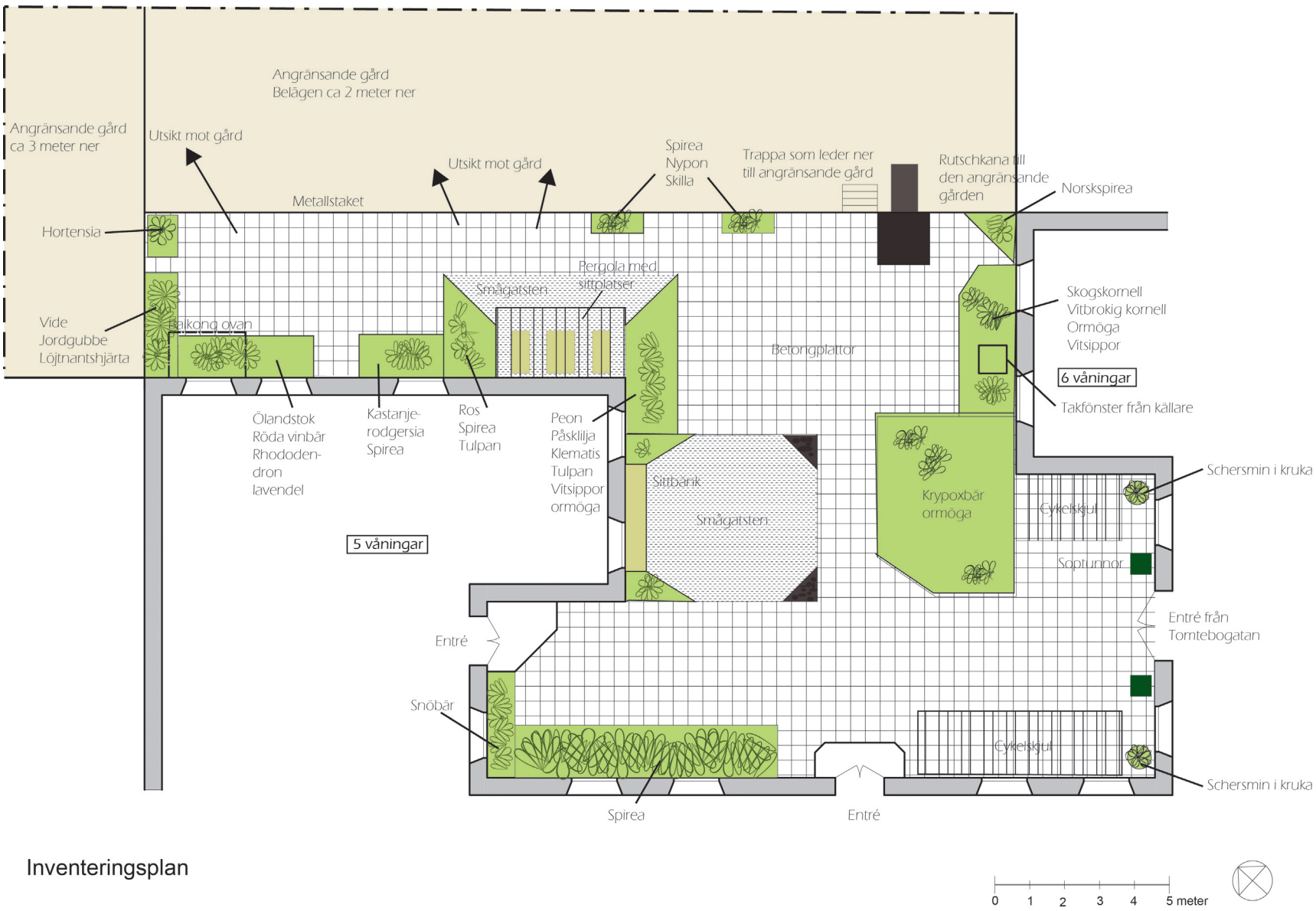
Planeringslådorna på gården har många olika storlekar och några har spetsiga former. Den stora planteringen på mitten av gården är cirka en meter hög medan de andra är ungerfär en halv meter höga. Den innehåller enstaka krypoxbär och ormöga men är till stor del tom.

Gårdsentréerna ligger i den skuggigaste läget på gården och planteringarna intill består av spireabuskar och snöbärsbuskar.

Den östra delen av gården öppnar sig mot granngårdarna där den ena ligger cirka två meter lägre och den andra cirka tre meter lägre. På den här delen av gården är det ljusare och soligare. Här finns en pergola med bänkar och bord i svartmålat trä med klematis som klättrar på en spaljé.

Mot staketet står två mindre blomlådor med spireabuskar, nypon och skilla. Längst in i det soligaste hörnet på gården står blomlådor i trä med soltåligare växter som ölandstok, vinbär, löjtnantshjärta, jordgubbe, vide, lavendel med mera. I hörnet mot staketet står en hortensia.

Den enda lekutrustning som finns på gården är ett litet hus i trä med en rutschkana som leder ner till granngården.

Inventeringsplan

Analys

Gården analyserades dels utifrån resultatet av inventeringen och dels utifrån Kristenssons fyra roller. Nedan följer en redogörelse av båda analyserna.

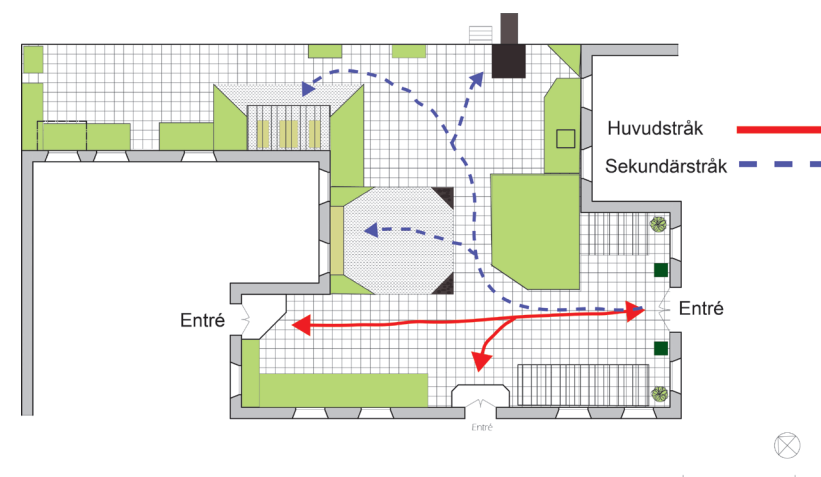
Inventeringsanalys

Planteringslådorna i ospecifika former gör att intrycket känns rörigt och osammanhängande. Deras storek och höjd medför också att gården känns onödigt liten och trång. Planteringarna minskar dock insynen bra eftersom det finns många fönster på bottenvåningen.

Markmaterialet ger också ett osammanhängande intryck då det består av släta betongplattor, trädgårdsplattor och smågatsten.

Det finns gott om växter på gården. Lökväxterna som kommer fram tidigt är ett fint inslag. De gula påskliljorna är fina till fasadens gula färg. Blå skilla här och var ger också lite fin färg. Vid de tillfällen jag besökte gården hade många läkväxter redan blommat och det var massor av blad i lådorna, vilket i och för sig är grönt men i för stor mängd ser det tråkigt och överblommat ut om inget annat tar vid. Det soliga hörnet längst in på gården har soltåliga växter som ser ut att må bra men det är för stor variation på växterna för att det skall kännas harmoniskt på den här lilla gården. Det är trevligt med ätbara växter som jordgubbe och vinbär. I den skuggiga delen dominerar spirea och snöbär. Dessa buskar har vissa kvalitéer som att spirea blommar tidigt och snöbär är vacker på sensommaren och hösten med sina vita bär men övrig tid ser de lite skräpiga, mörka och trista ut.

Att mötas av soptunnor när man kommer in på gården har en viss praktiskt fördel men känns väldigt tråkigt att det är det första man möts av.

Rörelsemönster på gården.

Pergolan med sittplatser har en bra placering i sol och även en fin vy mot de andra gårdarna som ligger några meter lägre. En klättrande klematis omger pergolan och gör att det ser inbjudande ut att sitta där. Lekhuset med rutschkana mot granngården är ett bra sätt att knyta ihop gårdarna och här utnyttjas nivåskillnaden på ett bra sätt. Detta är även bra socialt eftersom det inbjuder till lek med barnen på granngården.

Fotovinkel 1. Ett rörigt intryck på gården Foto: Linda Grimheden 24 april 2015.

Fotovinkel 2. Växterna skyddar mot insyn Foto: Linda Grimheden 24 april 2015.

Värdering med avseende på bostadsgårdens fyra roller

Lek: De stora planteringslådorna gör att gården känns trång och inbjuder inte till lekar. Det finns en rutschkana ner till gården intill. Den gården har inte heller någon lekutrustning. Det är positivt att det finns förbindelse mellan gårdarna då barnen kan springa mellan. Den hårdgjorda ytan skulle kunna användas av små barn till att cykla eller köra sparkcykel men det är svårt på grund av att den ytan som skulle kunna erbjuda detta är belagd med smågatsten.

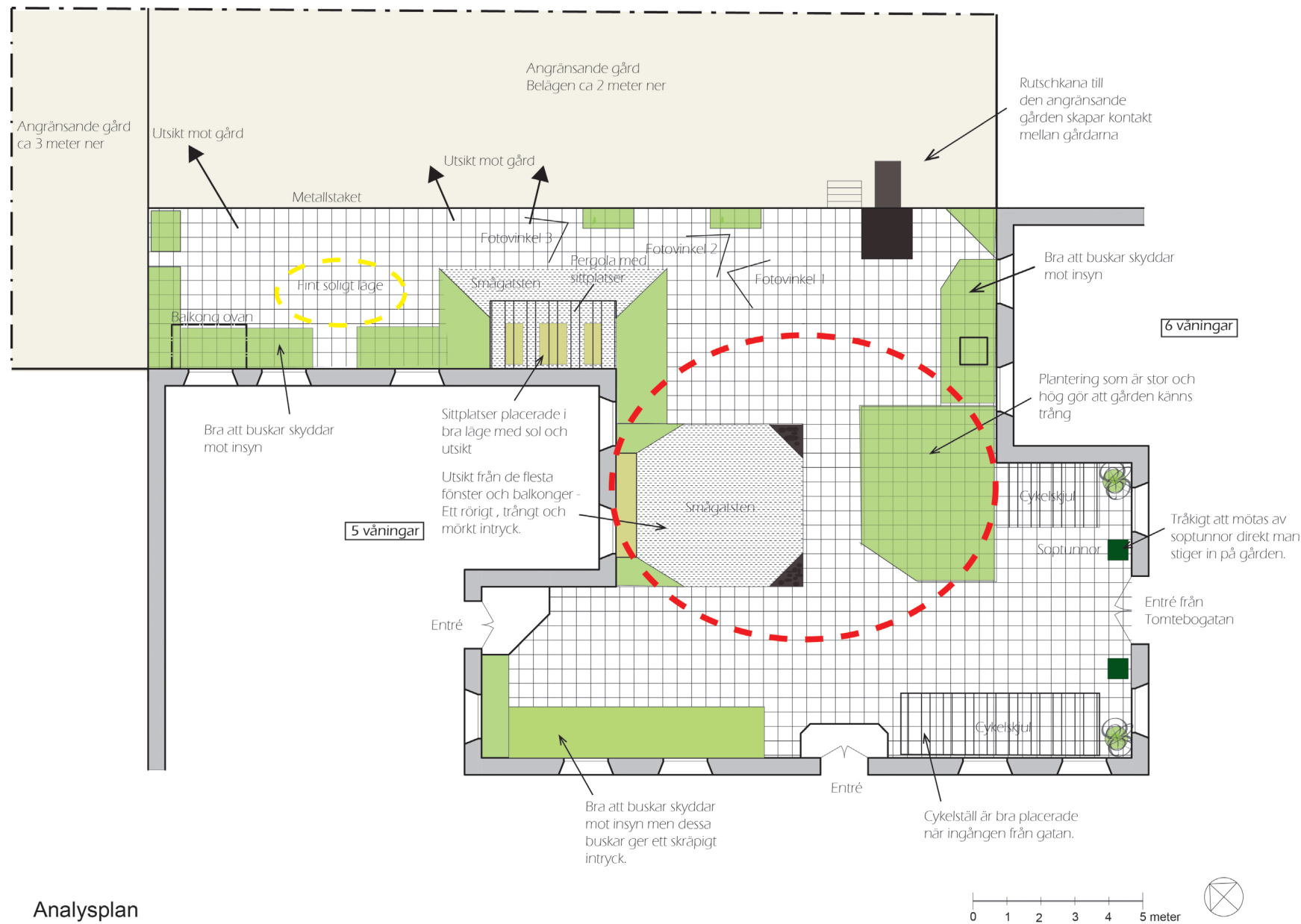
Bostadsnära natur: Gården har möjlighet till odling och skötsel eftersom det finns stora planteringsytor. En bra kvalitet är att gården ligger lite högre än de andra gårdarna och detta ger en fin vy från pergolan. Gården är liten och har inte plats för så många olika aktiviteter. Det saknas en inbjudande och trivsamt känsla på gården och därför uppfylls inte den här rollen särskilt väl.

Social mötesplats: Vid pergolan finns platser för fyra till sex personer. Sittplatserna är bra placerade i sol där det inte finns några lägenhetsfönster. En pergola skapar en bra rumskänsla men rummet blir också intimt och därför slår man sig inte gärna ner med någon man inte känner. Det finns en bänk mitt på gården där man kan slå sig ner och vila en stund men platsen är skuggig och miljön inte särskilt inbjudande. Det är många som passerar eftersom det finns flera entréer på gården.

Utsikt: Det finns många fönster och balkonger mot gården och därför är det många som använder den som utsikt. Negativt är att gården är rörig och mörk medan det positiva är att det finns mycket växter som i sig är vackra att titta på. Eftersom gården är liten kan rollen som utsikt vara gårdens viktigaste (Olsson Lieberg 2007 s7).

Fotovinkel 3. Fin vy mot granngården. Foto: Linda Grimheden 3 mars 2016.

Analysplan

Program

I mitt gestaltungsförslag skall gården kännas som en förlängning av bostaden. Den skall vara vacker att se på från lägenhetsfönster och balkonger. När man kommer ut på gården skall den kännas inbjudande, man skall ha lust att stanna upp och känna att gården är trivsamt. Växter skall bytas ut och samspela med årstidsväxlingar så att man kan utnyttja tidig vår och sen höst. Karaktären skall vara sammanhållande.

Programpunkter:

- » Ta bort befintliga planteringslådor
- » Skapa nya enhetliga planteringar
- » Utnyttja den stora ytan i mitten av gården bättre
- » Skapa sittplatser i sol och skugga
- » Utnyttja öppna vyer
- » Skapa bättre rumslighet
- » Skapa insynsskydd med växter
- » Gården skall vara vacker från fönster och balkonger
- » Sopkärl vid entré flyttas till en mer skymd plats
- » Skapa plats för småbarnslek

Koncept

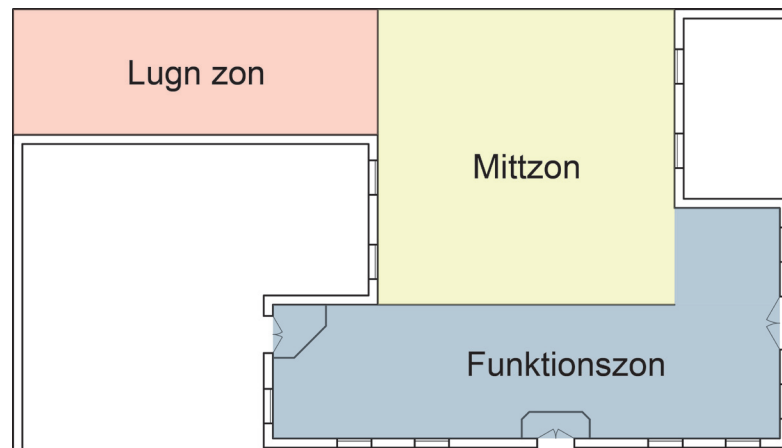
Genom att undersöka bostadsgårdens roller valde jag att arbeta med rollen som social mötesplats som förslagets bärande idé och därmed döptes det till ”spontana möten”. Jag valde att utgå ifrån att människor på ett avslappnat och avslappnat sätt vill lära känna varandra.

Gestaltning

Formspråket på gården är geometriska former som bryter mot gårdens rätvinkliga linjer för att skapa en dynamik mellan hus och gård. Två starka triangulära former dominerar mot de andra på gårdens mitt. Mot fasad är formerna svagare och bildar gångstråk med trianglarna. Motivet uppifrån blir ett kantigt men geometriskt pussel.

Rumslighet

Gården delades upp i tre zoner. En funktionszon för passage, cykelparkering och sophantering. En mittzon för spontana träffar och småbarnslek och en lugnare, mer intim zon som är lite mer privat. En triangulär plantering med höga gräs utgör en gräns mellan funktionszonen och mittzonen. Den lugna zonen avgränsas mot mittzonen med sin avvikande smala form.

Skiss som visar hur zonerna är uppdelade.

Skiss som visar hur plantering med höga gräs utgör en gräns mellan funktionszon och mittzon.

Mötesplats

Det stora trädäcket i mitten bildar oordnade sittplatser. Min avsikt med trädäcket är att skapa goda möjligheter för spontana möten både mellan barn och vuxna. Små barn är bra på att ta kontakt med varandra och de har i regel en vuxen med sig. Av den anledningen är det en stor fördel att små barn har en plats att leka på.

Gårdens norra och mest soliga del innehåller gårdens enda möbelgrupp. Mot fasaden där det inte finns några lägenhetsfönster utgör fasadväggen vindskydd och trygghet till sittplatsen. Här har man en fin vy mot de andra gårdarna.

Lek

Sandlådan tillsammans med ett lekhus utgör rum för barnen. Sandlådan omsluts till viss del av trädäcket och där kan man sitta med en bra överblick mot sandlådan och huset. Lekutrustningen är anpassad till mindre barn då det finns större lekparken på nära avstånd. Den hårdgjorda ytan ger också möjlighet för små barn att cykla, köra trehjuling eller sparkcykel. Gården har två öar som gör att man kan köra runt och i banor.

Växtgestaltning

Växterna skall göra gården till en grön oas och därför har planteringarna fått en väl tilltagen yta trots det begränsade utrymmet på gården. Min intention har varit att växterna skall komplettera och förstärka formerna på gården. Genom att inte ha för många olika arter blir intrycket mindre rörigt och istället sammanhållande.

Framför lägenhetsfönster skall växterna fungera som insynsskydd. I de skuggigare delarna av gården kommer syrénhortensior att blomma fint om sommaren. De blir runt en meter höga och därmed ett bra insynsskydd utan att skymma utsikten och ljuset helt inifrån lägenheterna. Planteringarna bidrar även insynsskydd genom att det skapas en distans från fönster till gångväg. Hasselört är en bra marktäckare till syrénhortensia då den har en frisk grön färg, trivs i skuggiga lägen och är vintergrön.

Den lilla triangeln i mitten har fått en lite vildare karaktär med inslag av skog. Majbräken, tuvrör och hasselört är helt gröna och det enda som blommar är tovsippan som ger vit-gula blommor. Den här planteringen skall ge ett enkelt, lugnt och fridfullt intryck.

I de större planteringslådorna finns klätterhortensia mellan fönstren. Hortensians höjd skapar dynamik till kompositionen samtidigt som den fint hänger ihop med syrénhortensior. Lavendel och kärleksört blommar till sen höst och skapar en färgskala i lila och cerise.

I trädäcket placeras två stycken stjärnmagnolia som skapar rumslighet på däck. Magnolia blommar med stora vita blommor tidigt på våren, den skapar vårkänslor och en vacker utsikt från balkonger och fönster.

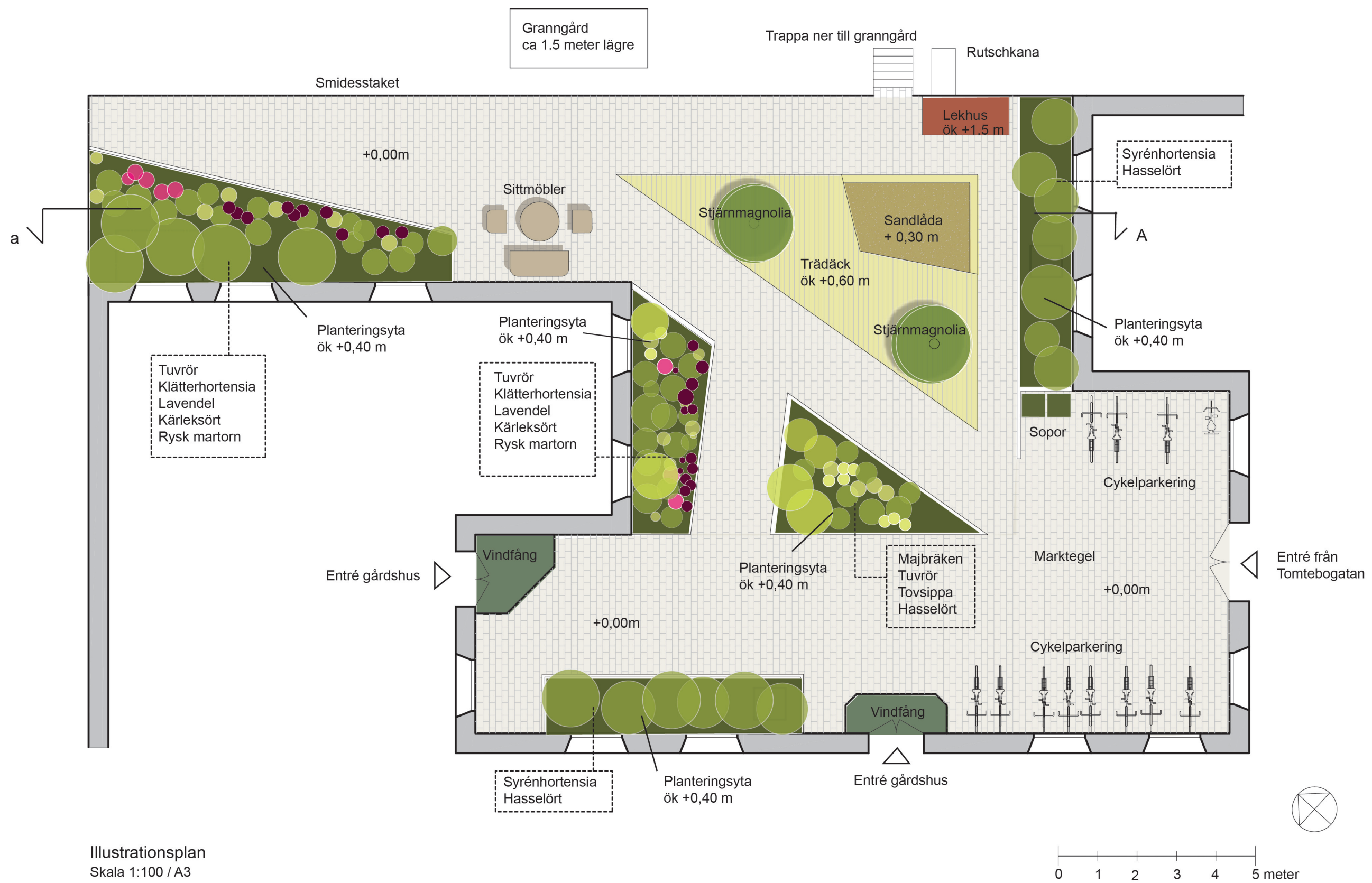
Skiss som visar hur magnolian skyddar mot insyn.

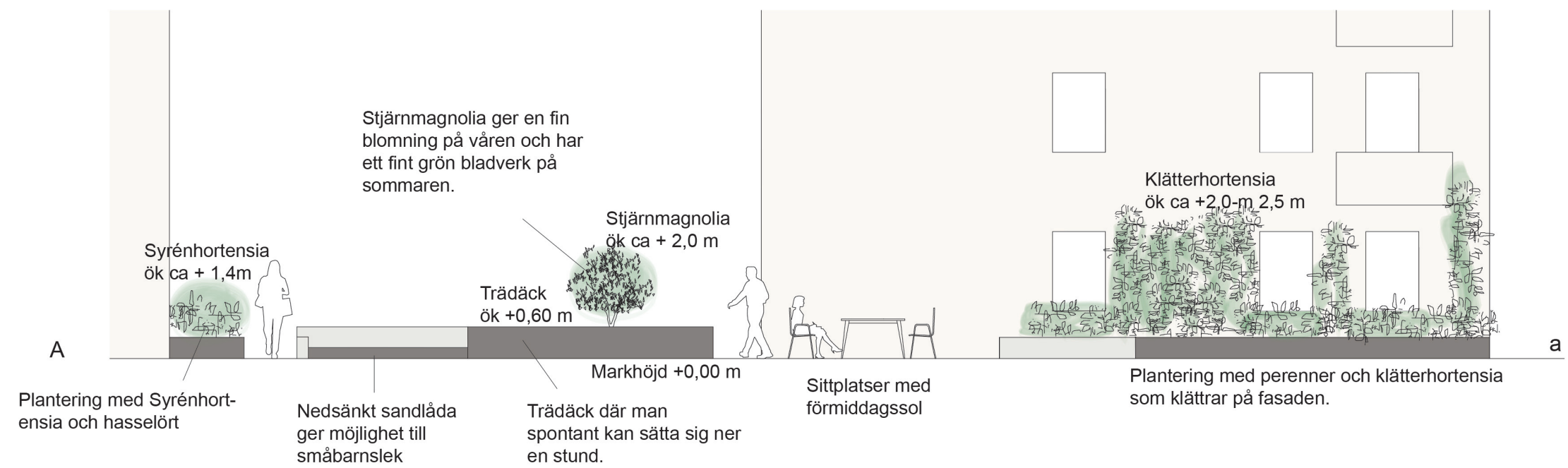
Växtlista lignoser

- » *Hydrangea Paniculata* 'Grandiflora' - Syrénhortensia
- » *Magnolia Stellata* - Stjärnmagnolia
- » *Hydrangea anomala ssp. petiolaris* - Klätterhortensia

Växtlista perenner

- » *Asarum Europaeum* - Hasselört
- » *Athyria filix femina* - Majbräken
- » *Anemone sylvestris* - Towsippa
- » *Calamagrostis acutiflora* 'Karl Foerster' - Tuvrör
- » *Lavandula angustifolia* - Lavendel
- » *Hylotelephium 'Herbstfreude'* - Kärleksört
- » *Eryngium planum* - Rysk martorn

Sektion A-a
skala 1:100 (A3)

Diskussion

Syftet med kandidatuppsatsen var att undersöka hur man kan omgestalta en bostadsgård utifrån landskapsarkitekten Eva Kristenssons teori om att bostadsgården spelar fyra olika roller i människors vardag. Bostadsgården för kvarteret Kadetten valdes pågrund av att det var en intressant plats då jag fick kontakt med en person som upplevde sin bostadsgård som mörk, tråkig och inte särskilt inbjudande. I avsnittet nedan diskuteras metoden som användes samt resultatet.

Metoddiskussion

Att använda en teori som utgångspunkt för att studera en plats var ett bra hjälpmedel eftersom det höll igång och eldade på processen. Genom att jobba sig igenom rollerna skapades nya fokus hela tiden. Att arbeta med en teori skapar naturligtvis utrymme för olika tolkningar. I det här fallet ger de olika rollerna olika mycket utrymme för egna tolkningar. Gårdens roll som lekplats anser jag vara en konkret och funktionell roll som inte kan tolkas på så många olika sätt. Rollen som bostadnära natur anser jag däremot kunna uppfattas på väldigt olika sätt. Kan en blom låda verkligen uppfylla rollen som natur? Kanske för vissa människor men inte för andra? För min del var detta den svåraste rollen att jobba med i gestaltningen. Arbetet med rollerna var till en början ett bra sätt att komma igång med skissandet. Jag provade mig fram genom att framhäva en roll i taget och det blev många skisser. Efterhand blev det hämmande att fokusera på rollerna och därmed övergick skissandet till att hitta ett formspråk och vidare en växtgestaltning. Under en stor del av processen hade jag mentalt rollen som utsikt som dominerande men när jag återgick till att jobba med rollerna hamnade fokus ett tag på rollen som lekplats då jag tyckte platsen hade förutsättning till småbarnslek. Detta påverkade rollen som utsikt men jag bedömde att det var en fördel till gårdens funktionella helhet. Konceptet ” Spontana möten” växte fram. Jag ville inte att hela gården skulle bli en lekplats men små barn som är bra på att ta kontakt med varandra kommer ju med sina föräldrar och de vuxna får därmed chansen till naturliga och avslappnade möten.

Att arbeta med en teori skapade ramar som ibland kan vara till hjälp vid ett gestaltningsarbete. Det kan naturligtvis också kännas begränsande. En känsla jag fick under arbetets gång var att det faktiskt var svårt att jobba med rollerna under gestaltningsarbetet. Det kan vara ett mycket bra grepp att använda under ett tidigt skede i gestaltningen men efter en viss tid kan det vara bra att släppa fokus på rollerna för att inte bli begränsad.

Inventeringen gjordes under ett besök i april 2015. Intrycket av gården kan ha ändrats en del eftersom växternas karaktär förändras under sommarmånaderna. Den största och mest dominerande plante-

ringslådan var dessutom nästan tom och även om man kan skapa sig en bild av hur det ser ut när den är planetrad så blev troligen intrycket påverkat. Fler besök på platsen hade säkert gett en mer noggrann bild av gårdens användning och rörelsemönster. Jag valde i det här fallet att utgå ifrån att gården inte används mer än till nödvändiga aktiviteter.

Något som saknas i mitt arbete är en konsultation med personer från bostadsrättsföreningen. Det skulle vara intressant att arbeta vidare med gestaltningen genom att samla in de boendes synpunkter på mitt förslag.

Analysen gjordes dels utifrån att värdera resultaten ifrån inventeringen och dels genom att analysera hur gårdens roller uppfylls. Analysen är därmed färgad av mina egna upplevelser och värderingar.

Resultatdiskussion

Nedan diskuteras resultatet utifrån gårdens fyra roller.

Utsikt

Det är en liten gård med många fönster många fönster och balkonger och till viss del använder även grannfastigheten den här gården som utsikt från fönster och balkonger. Min känsla var att rollen som utsikt var den viktigaste då jag jobbade med formspråket.

Lek

Det är många småbarnsföräldrar som bor i huset och det kändes därför viktigt att ha en plats för de minsta barnen och deras föräldrar. Det finns stora fina lekplatser på kort avstånd från bostaden så min avsikt med den här platsen är att man skall kunna vara ute en stund på den egna gården.

En sandlåda på gården kan medföra en del arbete för de boende då sanden gärna sprids utanför sandlådan. Trots detta valde jag att ha en sandlåda på gården då jag anser att det är ett enkelt och uppsaktat inslag för mindre barn. Barn tycker om att leka i kojor och små hus och därför har jag ritat det befintliga lilla huset med rutschkana lite större innan så att barnen får bättre plats att leka där inne. Rutschkanan är kvar då den bidrar till att öka kontakten med granngården.

Att införa lekytor bidrar med en risk att det blir ett tillhåll för småbarnsföräldrar. I mitt förslag tar lekutrustningen inte speciellt mycket plats i förhållande till sittplatser och min avsikt är att de barnfamiljer som vistas på gården skall bidra till trivsel genom att gården används.

Bostadsnära natur

Det fanns ganska mycket växter på gården men de saknade sammanhållning och planteringslådornas röriga placering gjorde att växterna inte kom till sin rätt. Gården har fått ett tydligare formspråk och växter som harmonierar med varandra och min avsikt är att man skall vilja stanna upp och tycka att gården känns trivsam och inbjudande.

När man kommer in på gården möts man av cyklar och det är av

praktiska skäl som jag har valt att placera cyklarna precis innanför entrén . Man skulle förstås kunna tillföra något mer inbjudande vid entrén men jag bedömde att det inte fick tillräckligt med plats och att den triangulära planteringslådan som står centralt på gården skall bli ett blickfång när man kommer in från Tomtebogatans entré.

Jag har tillfört växter som samspelar med årstiderna och som skall bidra till grönska året om men dock inte vintertid i så stor utsträckning. Jag valde att prioritera de växter som är fina under den varmare perioden på året för det är då man är ute mest. Både på gården och på balkongerna.

Social mötesplats

Jag ansåg att placeringen av pergolan på gården var bra. Den hade ett fint solläge intill fasaden där det inte finns några lägenhetsfönster. Pergolan togs bort och blev en mer öppen plats för lösa utemöbler.

Trädäcket på mitten av gården har en höjd på sextio centimeter vilket gör att man kan slå sig ner och sitta på kanten. Den fungerar även som sittplatser vid den lilla lekytan. Den lilla lekytan är en viktig mötesplats för både föräldrar och barn. Här kan man mötas på ett naturligt och kravlöst sätt vilket bidrar till gemenskapen i grannskapet.

Jag har valt att inte placera ut för många sittmöbler med tanke på att gården inte skall kännas tom. De boende kan ju alltid ställa ut fler möbler om det finns ett behov av det.

Referenser

Andersson, Magnus (1997). *Stockholms årsringar: en inblick i stadens framväxt*. Stockholm: Stockholmia

Andersson, Torbjörn och Olsson, Enar (1993): *Mellan människor och rum*. Byggforskningsrådet, Stockholm.

Jamal, Åsa (2015) *E-post*. Stockholm.

Kristensson, Eva (2003): *Rymlighetens betydelse – en undersökning i bostadsgårdens kontext*. Lunds Tekniska Högskola, Institutionen för Arkitektur, Lund.

Kristensson, Eva (2007[2]): *Bostadsgården – vardagsrum, lekplats, mötesplats & utsikt*. Formas, Stockholm.

Lundqvist, Anna (2014). *Rörstrand och Birkastan- Från tegelbruk och slott till hippa innerstadskvarter*. Stockholm: Galanthus förlag

Mårtensson, Fredrika & Lisberg Jensen, Ebba & Söderström, Margareta & Öhman, Johan (2011): *Den nyttiga utevistelsen- Forskningsperspektiv på naturkontaktens betydelse för barns hälsa och miljöengagemang*. Naturvårdsverkets rapport 6407

Lundevall, Peter (2006). *Stockholm - den planerade staden*. Stockholm: Carlsson

Olsson Lieberg, Titti (2007): ”*Vad ska vi ha bostadsgården till?*” *Den nya bostadsgården*. Moviumbulletinen, nr2.

Olsson, Sören & Cruse Sondén, Gerd & Ohlander, Marianne (1997): *Det lilla grannskapet – gårdar, trapphus & socialt Liv*. Centrum för Byggnadskultur i västra Sverige. Chalmers Tekniska Högskola – Göteborgs Universitet.

Torseke Hulthén, Kerstin (2000): *Bra bostadsgårdar – här vill vi bo!* Stad & Land nr 164. Svensk Byggtjänst, Movium.